

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-son (4- jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сейтов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Hamroyev Asliddin Umed o'g'li

“GULSHANUL MULUK” (“SHOHLAR GULSHANI”) ASARI – MANG'ITLAR HUKMRONLIGI DAVRI MUARRIXLIGI NAMUNASI 13-18

Bazarbayeva Shohsanam Muratovna

SIRDARYO VILOYATIDA VETERINARIYA SOHASIGA OID ISLOHOTLAR (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI) 19-23

Asadova Dilnoza Innatovna

O'ZBEKISTONDA RAQS SAN'ATI SOHASIDA KADLAR TAYYORLASH MASALASI TARIXI VA BUGUNI 24-28

Ҳайитов Умед Яҳёевич

ЎЗБЕКИСТОН ССР МУВАҚҚАТ ИНҚИЛОБИЙ ҚЎМИТАСИ (МАРКАЗИЙ РЕВКОМ)НИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ВА ФАОЛИЯТИ 29-34

Омонова Сарвиноз Ориф қизи

ЎЗБЕКИСТОНДА СОВЕТ ДАВРИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ ҲОЛАТИ... 35-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Алимханова Нигора Алимхановна

ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 43-52

Маҳмудова Дилафруз Hasanovna

KORPORATIV BOSHQARUVNING AYRIM NAZARIY JIHATLARI 53-60

Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li

SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNING EKONOMETRIK MODELASHTIRISH 61-69

Меҳмоналиев Улугбек Эркинжон угли

СУЩНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ СЛУЖБЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ . 70-75

Паязов Мурод Максудович

“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ МЕТОДИКАСИ 76-86

Шадибекова Дилдор Абдурахмановна

ЛОГИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РАЗВИТИЯ 87-92

Malikova Dilrabo, Khudoiberdieva Maftunabonu

INNOVATIVE HR MANAGEMENT: NECESSITY AND METHODS OF APPLICATION 93-99

Мамажоновна Одинахон Алишер қизи

КОРХОНАЛАР БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ 100-106

Nozimov Eldor Anvarovich

ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANISHDA O'ZBEKISTON VA HORIIY DAVLATLARNING O'RNI 107-115

Буранова Жазира Эргаш қизи

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ НА ИНКЛЮЗИВНЫЙ РОСТ ГОСУДАРСТВА 116-120

<i>Худойназаров Фахритдин Хаитович</i> КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ	121-127
<i>Бахтиёрлов Бобур Баходир ўғли</i> ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА БАНК ЛИКВИДЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	128-136
<i>Isomitdinova Gulbaxor Kurbonaliyevna</i> O‘ZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	137-145
<i>Yuldashev Shadiyor Shuxrat o‘g‘li</i> OLIV TA‘LIM O‘QUV JARAYONLARIDA ZAMONAVIY VEB TEXNOLOGIYALARI INTEGRATSIYASI	146-150
<i>Baxtiyorov Asrorbek Azizjon o‘g‘li</i> TIJORAT BANKINING KREDIT SIYOSATI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI	151-159
<i>Saidov Shohruh Mirzo</i> SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS OF CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	160-169
<i>Kunduzova Kumrixon Ibragimovna</i> IQTISODIY RIVOJLANISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR FAOLIYATIDAGI JORIY AKTIVLAR TUSHUNCHASI VA UNING O‘RNI	170-177
<i>Inomjon Matkarimov</i> AGROKIMYO BIOKIMYO XIZMATLARI IJTIMOIV IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA‘MINLASHNING SWOT TAHLILI	178-183
09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>G‘aybullayev Otabek Muxammadiyevich</i> JAMIYATDA ESTETIK MADANIYAT RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSLARI	184-189
<i>Masharipova Gularam Kamilovna</i> MAHMUD IBN MUHAMMAD IBN UMAR AL-CHAG‘MINIYNING «AL-MULAXXAS FI-L-HAY‘A» RISOLASINING NUSXALARI VA QOZIZODA RUMIYNING SHARHI	190-198
<i>Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна</i> ФИЛОСОФСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ИБН СИНО И ИХ РОЛЬ В УКРЕПЛЕНИИ ДУХОВНО- ЦЕННОСТНЫХ ОСНОВ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ	199-206
<i>Urinov Xushnudjon Abdulomitovich</i> TA‘LIM VA KASB-HUNAR ISLOHOTLARI GENEZISI: KASBIY FAOLIYAT VA MEHNATGA MUNOSABATNING TARIXIY SHAKLLANISHI	207-220
<i>Азизкулов Акрам Абдурахмонович</i> ШАРҚШУНОС УИЛЬЯМ ЭРСКИН ТАДҚИҚОТЛАРИДА БОБУРИЙЛАР СУЛОЛАСИ ТАРИХИНИНГ ЁРИТИЛИШИ	221-227
<i>Kenjayev Ulug‘bek Muratovich</i> BEFARQLIK HAQIDAGI FALSAFIY FIKRLAR RIVOJI	228-232
<i>G‘aybullayeva Laylo Safarboyevna</i> MAHALLADA YOSHLAR SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOIV-FALSAFIY RIVOJLANISH MASALALARI	233-238

<i>Хо'janova Tamara Jo'raevna</i> YOSHLAR MA'NAVİYATIGA TAHDID VA ULARDAN O'ZINI ONGLI HIMOYA QILISH KO'NIKMALARI	239-245
<i>Jabborova Saodat Sattorovna</i> MA'NAVİY SALOHİYATNING IJTIMOİY TARAQQIYOT MANBAI SIFATIDA XUSUSIYATLARI	246-252
<i>Xusanov G'olib Elmurodovich</i> O'ZBEK OILALARINING RIVOJLANISHIDA AXLOQIY TAFAKKUR MASALALARI	253-257
<i>Агзамходжаева Шахноза Саидматмабевна</i> МУСУЛЬМАНСКОЕ БОГОСЛОВИЕ, СВЯЩЕННЫЙ КОРАН И ТВОРЧЕСТВО НАВОИ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ	258-265
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI	266-270
<i>Qunishev Ulug'bek Ulashevich</i> NEMIS KLASSIK FALSAFASIDA JAMIYAT RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI AXLOQIY VA ESTETIK OMILLAR	271-275
<i>Турдибоев Бозор Худойбердиевич</i> ЦИВИЛИЗАЦИЯЛАР ТАРИХИЙ ЯХЛИТЛИК НАМОЁН БЎЛИШ ШАКЛЛАРИ СИФАТИДА	276-282
<i>Kenjayeva Dilrabo Rominovna</i> MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARI TA'LIMOTIDA O'ZLIKNI ANGLASH TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	283-287
<i>Azamatova Gulrukh Islom qizi</i> SOCIOCULTURAL ASPECTS IN KARL POPPER'S PHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATION	288-293
<i>Тошпулатова Ширин Мухиддиновна</i> ЭТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	294-302
<i>Yuldasheva Dilorom Yuldashevna</i> SCIENTIFIC ATTITUDE TO CONSCIOUSNESS AND ITS INFLUENCE ON THE FIELD OF EDUCATION	303-307
<i>Bekchanov Xudoybergan O'rinovich, Yusupova Firuza Hajiboy qizi, Yuliyeva Sohiba Shuhrat qizi</i> МАКТАВГАСНА YOSHDAGI КАТТА GURUH TARBIYALANUVCHILARDA IJTIMOİY VA KOMMUNIKATIV QOBILYATNING RIVOJLANISHI	308-314
10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Ткебучава Ирина Георгиевна</i> ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	315-320
<i>Ikromxonova Firuza Ikromovna, Jazira Nursultanqizi</i> TIPOLOGIK TAHLIL - KOMPOZITSIYA VA JANR (TARIXIY ASARLAR MISOLIDA)	321-327

<i>Ashurova Maftuna Asqar qizi</i> LINGUACULTURAL PECULIARITIES OF THE CONCEPT “HAPPINESS” IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	328-334
<i>Mustafayeva Saodat Burxanovna</i> SALIM ASHUR SHE’RLARIDA LINGVOMADANIY BIRLIKLAR VOSITASIDA VOQELIKNI BADIY TALQIN ETISH	335-340
<i>Abdulxayeva Nodirabegim Ixtiyorjon qizi</i> DRAMATIK ASARLARNI TARJIMA QILISHDA LEKSIK-SEMANTIK, LINGVOKULTUROLOGIK MASALALAR	341-346
<i>Xajiyeva Dilfuza Adambayevna</i> FOLKLOR VOSITALARINING ZAMONAVIY ADABIYOTDAGI O’RNI VA O’RGANILISHI	347-351
<i>Jumanova Sevara Xolmurod qizi</i> KIYIM KECHAK NOMLARI TILNING BOYISH MANBAI SIFATIDA	352-356
<i>Hojaliyev Ismail Tadjibayevich, Ismailova Sayyora Tolkinovna</i> MATN NAZARIYASINING SHAKLLANISHI	357-366
<i>Abdullaev Ulmasbek Khairullayevich</i> LITERARY WORKS AS THE MOST IMPORTANT AND WELL-ACCLAIMED COMPONENTS OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE NATION	367-370
<i>Maxmudova Fotima Maqsud qizi</i> TYPES OF MEDIA TEXT LANGUAGE	371-375
<i>Maxmudova Zuhra Maqsud qizi</i> BADIY TARJIMANING TILSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI	376-380
<i>Davronova Zulfiya Boboyevna</i> UZBEK- FRENCH RELATIONS AS A BINDING PART OF INTERNATIONAL CULTURAL AND HISTORICAL EXPERIENCE	381-386
<i>Hakimova Dilrabo Yo’ldoshovna</i> TERMINOLOGIYA SOHASINING TARIXI VA DOLZARB MUAMMOLARI XUSUSIDA	387-392
<i>Мадрахимов Тулибай Абдукаримович</i> СЎЗЛАШУВ НУТҚИНИНГ ТИЛ ФУНКЦИОНАЛ ВАРИАНТЛАРИ ОРАСИДА ТУТГАН ЎРНИ	393-395
12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Ergashev Ikrom Abdurasulovich</i> SOLIQ INTIZOMINI BUZISH BILAN BOG’LIQ HUQUQBUZARLIKLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING AYRIM JIHATLARINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Куатбек Гулнар Куатбековна</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ	403-409
<i>Jurayev Dilmurot Mukhtarovich</i> ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON ALTERNATIVE RESOLUTION OF DISPUTES ARISING FROM ADMINISTRATIVE AND PUBLIC LEGAL RELATIONS	410-415

<i>Mirakhmedova Fazilat Khokim kizi</i> CRIMES OF MANUFACTURING AND SELLING PHARMACEUTICALS IN A WAY TO DANGER THE LIVES AND HEALTH OF INDIVIDUALS (Evaluation of Türkiye and Uzbekistan legal system)	416-428
<i>Касимов Нодиржон Содикжонович</i> ҚАСДДАН ОДАМ ЎЛДИРИШ ЖИНОЯТЛАРИНИНГ УМУМИЙ ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ	429-438
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Есенбаев Джанибек Таирович</i> ЭКОЛОГИК ТУСДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДАН МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	439-445
<i>Джалилов Сардор Шавкатович</i> ҲУҚУҚ МАНБАЛАРИ ВА НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИ	446-453
13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Mirzayev Qodir Toirovich</i> ZAMONAVIY XOR SAN'ATI TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	454-458
<i>Васильченко Ольга Анатольевна</i> ИСТОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ИСКУССТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	459-463
<i>Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович</i> ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИХАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ	464-470
<i>Mattiyeva Feruza Begmatdulobovna</i> TARJIMONLIK MALAKASINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLINGVISTIK VA DIDAKTIK XUSUSIYATLARI	471-477
<i>Jurayev Bobomurod Tojiyevich</i> ABU ALI IBN SINO QARASHLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI	478-482
<i>Umurova Ma'rifat Yoshiyevna</i> XALQ QO'SHIQLARI VATANPARVARLIK TUYG'USINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA	483-486
<i>Raxmanova Dildora Abdulxamid qizi</i> INGLIZ TILIDA AKADEMIK YOZUV TUSHUNCHASI VA UNING TALABALAR ILMIY FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI	487-492
<i>Rajabiy Aziz Xasanovich</i> VOKAL ARTISTI FAOLIYATIDA SAHNA MAHORATINING O'RNI	493-497
<i>Omanov Rashid Sherqobilovich</i> O'QUVCHILARDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARINI TO'G'RI TASHKIL ETISH	498-501
<i>Салимов Ақром Хайитович</i> БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ОИЛА, МАҲАЛЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ	502-507
<i>Mamatmurodov Sharofjon Khudoyarovich</i> TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	508-514

<i>Ли Екатерина Владимировна</i> СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ИННОВАЦИЙ И ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	515-523
<i>Ахмедова Нафиса Исаходжаевна, Азаматов Абдулло Исахўжа ўғли, Лутфуллина Румия Анваровна</i> ЁШ ТЕННИСЧИЛАРНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАРАКАТЛИ ЎЙИНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	524-533
<i>Очилова Мехрибон Суратовна, Хамроева Феруза Асроровна</i> АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ	534-541
<i>Амонов Mirjon Namozovich</i> IJTIMOIY PEDAGOGIK FAOLIYAT VA UNING ASOSIY FUNKSIYALARI	542-547
<i>Sharipov Habibullo Abduqahhorovich</i> TALABALARNING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI	548-552
<i>Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna</i> RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IT SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	553-560
<i>Xakimova Gulshan Abduxalilovna</i> JISMONIY TARBIYA VOSITALARI ORQALI YOSH BOLALARNI SIFATLARINI TARBIYALASH	561-565
<i>Nazarov Rustam Irkinovich</i> TECHNOLOGY FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION FIELDS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH LANGUAGE)	566-570
<i>Muqimova Fotima Abduqaxor qizi, Muqimova Zuxra Abduqahor qizi</i> CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARNING GRAFIK SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA O'YINLI TEXNOLOGIYALADAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	571-576
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna, Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI LOYIHAGA ASOSLANGAN O'QITISH VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH MODELI	577-585
<i>Usmonova Matluba Nosirovna</i> O'QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI TARBIYALASH METODIKASINING KREATIV PEDAGOGIK YONDASHUVI	586-590
<i>Ustaev Abdurazzoq Qurbonovich</i> MILLIY KURASH SPORT TURINING FUNKSIYALARI VA MAQSADGA ERISHISHDAGI VOSITALARI	591-596
<i>Shoimqulova Nigina Xolmurodovna, Yadigarova Sitara Bahromovna</i> ADDRESSING CHALLENGES IN TEACHING ENGLISH IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES: A SCHOLARLY EXAMINATION	597-603
<i>Yeshanov Marat Urazaliyevich</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA PRAGMATIKANING AHAMIYATI LANGUAGE]	604-616

<i>Tursunova Shahnoza Bekchanovna</i> JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISHDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALARNING O'RNATISH	617-622
<i>Atoyeva Gulshoda Rabimovna</i> OILADAGI ZO'RAVONLIKNING O'SMIR XULQIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI	623-628
<i>Musinova Ruxshona Yunusovna, Qurbonova Aziza Davlat qizi</i> JABRLANUVCHI SINDROMI, UNING ASOSIY SABABLARI VA BELGILARI	629-635
<i>Jamolova Mokhigul Bakhtiorovna</i> METHODS OF DEVELOPING THE CRITICAL THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS STUDENTS THROUGH FAIRY TALES	636-641

Nozimov Eldor Anvarovich

Samarqand iqtisodiyot va servis institute
“Investitsiya va innovatsiyalar” kafedراسи assistenti

ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANISHDA O‘ZBEKISTON VA XORIJIY DAVLATLARNING O‘RNI

Annotatsiya. Insoniyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida iqtisodiy o‘shishning muhim omili sifatida axborot va internet texnologiyalari hayotimizning barcha jabhalariga keng joriy etilmoqda. Shuning uchun elektron tijorat rivojlanib, jahon iqtisodiy faoliyatining asosiga aylanmoqda.

Kalit so'zlar: AKT, elektron tijorat, boshqaruv, tizim, trend, Internet, hujjat, an'anaviy, chakana savdo.

Nozimov Eldor Anvarovich

Samarkand Institute of Economy and Service
Assistant of the "Investment and Innovations" department

THE ROLE OF UZBEKISTAN AND FOREIGN COUNTRIES IN THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE

Abstract. At the present stage of human development, information and Internet technologies are widely introduced into all spheres of our life as an important factor in economic growth. Therefore, e-commerce is developing and becoming the basis of global economic activity.

Key words: ICT, e-commerce, management, system, trend, internet, document, traditional, retail, commodity, product.

Нозимов Эльдор Анварович

Самаркандский институт экономики и сервиса
Ассистент кафедры «Инвестиции и инновации»

РОЛЬ УЗБЕКИСТАНА И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В РАЗВИТИИ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ

Аннотация. В статье оценены и определены альтернативных сценариев прогнозирования экспортного потенциала страны на основе многофакторных эконометрических моделей. Исследованы научные взгляды местных и иностранных ученых-экономистов на понятие “экспортного потенциала”. Определены эндогенные и экзогенные факторы, влияющие на экспортного потенциала с использованием многих методов анализа, а также выработаны альтернативных сценариев прогнозирования. Предложены осуществление необходимых мероприятий для достижения прогнозных показателей экспортного потенциала.

Ключевые слова: внешнеторговый оборот, экспортный потенциал, объём экспорта, доля экспорта малого бизнеса в общем объёме экспорта, инвестиции в основной капитал, основные страны-партнера.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI1Y2024N14>

Kirish. Axborot asrida va yangi iqtisodiy sharoitda eng yuqori darajaga erishish uchun imkoniyatlardan unumli foydalangan holda, strategik joylashishni aniqlash, tashkilotlar uchun mavjud imkoniyatlarni aniqlash hamda oddiy, samarali va hayotiy elektron tijorat strategiyasiga asoslangan amaliy tushuncha va yechimlarni ishlab chiqish bugungi kunning muhim masalasi. foydalilik.

Shu o'rinda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan o'zgarishlardan ko'zlangan asosiy maqsad insonning ehtiyoj va manfaatlarini ta'minlashdan iborat eng muhim ustuvor vazifalarni ta'minlashdan iborat, deb bilamiz. , va bu buni muvaffaqiyatli amalga oshirishning hal qiluvchi shartidir"[3].

O'zbekiston hukumati tomonidan iqtisodiyotning barcha soha va tarmoqlarini liberallashtirish jarayoni izchil amalga oshirilmoqda. Iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, korxonalarni strategik rejalashtirish orqali rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi. "Iqtisodiyotda davlat ishtirokini strategik jihatdan asoslab qisqartirish, strategik boshqaruvni yanada rivojlantirish va uni himoya qilish bilan bog'liq kompleks masalalarni hal etish hukumat, davlat organlari va barcha darajadagi hokimlar oldidagi eng muhim ustuvor vazifalar etib belgilandi. Bugun ishni to'g'ri tashkil etish, uning samaradorligini ta'minlash, butun boshqaruv tizimini sifat jihatdan zamon talablari darajasiga ko'tarishni hayotning o'zi taqozo etmoqda".

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Elektron tijorat atamasi ko'plab ta'riflarga ega bo'lgan juda keng tushunchadir. Yuqoridagi ta'riflarning aksariyati Internet orqali amalga oshiriladigan har qanday savdo yoki bitimni elektron tijorat deb ataydi. Ammo bu ta'rif elektron tijorat tushunchasini to'liq qamrab olmaydi.

Elektron tijorat va uning mohiyatini ko'plab iqtisodchilar o'rgangan, shular jumlasidan A. V. Yurasov, J. S. Uestlend, T. K. Klark, D. Kozelaar Elektron tijorat va uning mohiyati, M. Ramzaev, P. Chujanov, V. Tarasov, elektron tijoratning roli. -tijorat va uning mohiyati. rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotidagi savdo, V.V. Senkevin, N.I. Gerashchenko va boshqalar elektron tijoratni boshqarishda davlatning roli mavzusida tadqiqot olib bordilar.

Shuningdek, Aripov A.N., Muxitdinov K.A., Maxmudov M.M., Iminov T.K., Yusupova N., Ergashev B., Avganboyev S., R.I. Isaev, A.R. Valiev va boshqalar tadqiqot ishlarida ko'rib chiqilgan.

Elektron tijoratning rivojlanishi ushbu faoliyatni huquqiy tartibga solishda bir qator hal etilmagan muammolarni keltirib chiqaradi.

Qonunning 3-moddasida "Elektron tijorat"ga quyidagicha ta'rif berilgan: Elektron tijorat – axborot tizimlaridan foydalangan holda tovarlarni sotish, ishlarni bajarish va xizmatlar ko'rsatish bilan bog'liq tadbirkorlik faoliyati[2].

Yana bir ta'rifda aytilishicha, "Elektron tijorat - bu tomonlar o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri jismoniy aloqa yoki jismoniy almashinuv orqali emas, balki elektron shaklda amalga oshiriladigan har qanday bitimdir". Ammo bu ta'rif elektron tijoratning juda keng ta'rifi bo'lib, biroz mavhumdir. UNCITRAL, BMTning savdo huquqi tashkiloti o'z qoidalarida elektron tijoratni qonuniy ravishda belgilab qo'ygan. BMT Bosh Assambleyasi 1996-yil 16-dekabrda elektron tijorat to'g'risidagi 51/162-sonli Farmoni qabul qildi. Mazkur qarordan kelib chiqib, axborotni elektron uzatish va qayta ishlash vositalaridan foydalangan holda amalga oshiriladigan quyidagi jarayonlar va xo'jalik operatsiyalari elektron tijorat hisoblana di[5].

Elektron tijoratning huquqiy asoslarini ishlab chiqishda quyidagi masalalar asosiy hisoblanadi:

- sotuvchi va xaridor o'rtasidagi o'zaro hisob-kitoblarni amalga oshirish tartibi masalalari;
- elektron tijorat ishtirokchilari uchun soliqqa tortish masalalari; • kriptografik axborotni himoya qilish masalalari;
- amaliyotda elektron imzo masalalari.

Yuqoridagi masalalarni tartibga solish maqsadida O'zbekiston Respublikasida elektron tijoratning huquqiy asoslari ishlab chiqilgan.

Yuqoridagi masalalarni tartibga solish maqsadida O'zbekiston Respublikasida elektron tijoratning huquqiy asoslari ishlab chiqilgan.

O'zbekistonda elektron iqtisodiy faoliyat sohasini tartibga soluvchi qonun hujjatlari doirasida biz, birinchi navbatda, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini hamda AKT va umuman elektron tijoratga oid qonunlar guruhining me'yoriy hujjatlarini alohida ajratib ko'rsatishimiz mumkin. Agar AKT va umuman elektron tijoratga oid qonunlar guruhi haqida gapiradigan bo'lsak, O'zbekiston Respublikasida AKT va elektron tijoratni tartibga soluvchi jami 17 ta qonun va me'yoriy hujjatlar ishlab chiqilgan.

Keling, asosiylarini sanab o'tamiz:

- Aloqa qonuni;
- Telekommunikatsiyalar to'g'risidagi qonun;
- Axborot huquqi;
- Axborot kafolatlari va axborotdan erkin foydalanish to'g'risidagi qonun;
- Mualliflik huquqi;
- Ma'lumotlar bazalari va kompyuter dasturlarini huquqiy muhofaza qilish to'g'risidagi qonun
- Elektron imzo to'g'risidagi qonun;
- "Elektron hujjat aylanishi to'g'risida"gi qonun;
- "Elektron tijorat to'g'risida"gi qonun; • Elektron to'lovlar to'g'risidagi qonun va boshqalar.

O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirish va ko'proq foydalanuvchilarni jalb qilish bo'yicha chora-tadbirlar va amaliy tavsiyalar elektron tijorat bilan shug'ullanuvchi korxonalariga nisbatan qo'llanilishi mumkin. Elektron tijorat va uning mohiyati, elektron tijorat bozorining tuzilishi va ularning o'ziga xos xususiyatlari, vazifalari, elektron tijoratni tartibga solishda davlatning o'rni, rivojlangan mamlakatlarda elektron tijoratning ahamiyati ortib borayotgani, bu mamlakatlarning ushbu sohani boshqarish, tartibga solish va rag'batlantirish masalalari o'rganildi.

Insoniyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida iqtisodiy yuksalishning muhim omili sifatida axborot va internet texnologiyalari hayotimizning barcha jabhalariga keng joriy etilmoqda. Shuning uchun elektron tijorat rivojlanib, jahon iqtisodiy faoliyatining asosiga aylanmoqda. Hozirgi zamon talabiga muvofiq mamlakatimizda elektron tijoratni rivojlantirish va iqtisodiyotni axborotlashtirishga doir qabul qilingan qonunlar, Prezident va hukumatimiz qarorlari, elektron tijorat bozori va unga xizmat ko'rsatish mexanizmlari tizimi izchil rivojlanmoqda. va texnologik asoslari yaratildi.

Ma'lumki, elektron tijoratning texnologik asosini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari tashkil etadi. Bugungi kunda mamlakatimizni raqamlashtirish darajasi 100 foizni tashkil etmoqda, tadbirkorlik subyektlari va fuqarolarning kompyuterlashtirilganligi, internet tarmog'idagi obunachilar soni, shahar va qishloqlarimizning umumiy internet qamrovi yil sayin ortib bormoqda, bu albatta ijobiy holat. trend. Shu bilan birga, tahliliy ma'lumotlar tovarlar va xizmatlarni sotib olish darajasi, yaratilgan texnologik imkoniyatlar va ulardan Internet-elektron tijorat tizimidan foydalangan holda tijorat ishlarida foydalanish o'rtasidagi keskin farqni ko'rsatadi. Aksariyat Internet foydalanuvchilari yozishmalar va ekskursiyalar bilan shug'ullanadilar, asosan yoshlar.

Elektron tijoratning maqsadi axborot tizimidagi axborotning tez aylanishi va tranzaksiyalarni umumiy foydalanish tarmoqlari orqali uzatish bilan bog'liq bo'lganligi sababli, uning istiqboli bevosita tadbirkorlik subyektlarining mijozlarga ishonchli va kafolatli xizmatlar ko'rsatish imkoniyatlariga bog'liq. Bundan tashqari, bu boshqa omillarga ham bog'liq, ya'ni mamlakat iqtisodiyotining yuqori darajasiga, fuqarolar daromadlarining o'sishiga, shuningdek, inson vaqtni qadr-qimmat bilan bog'lash va o'z vaqtini qanday baholashni bilishiga ham bog'liq. pul va pul kabi vaqt. tovarlar.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- elektron tijoratning paydo bo'lishi va uning mohiyati;
- elektron tijoratni rivojlantirishda bozor tuzilmasining rolini o'rganish;
- iqtisodiyotda elektron tijorat tizimining rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish;
- elektron tijoratning rivojlanish holatini tahlil qilish;
- rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotida elektron tijoratning rolini o'rganish.

Axborot jamiyatining paydo bo'lishi sharoitida elektron tijoratning huquqiy va huquqiy asoslarini ko'rib chiqish. Elektron tijorat bozorining rivojlanishi davlat va biznesning o'zaro hamkorligiga, asosan, AKT imkoniyatlaridan samarali foydalanayotgan tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga bog'liq.

Tadqiqot metodologiyasi. Jahon elektron tijorat bozorida ijobiy tendensiyalarga qaramay, bu bozor muammosiz emas. Jiddiy muammolardan biri axborot xavfsizligi masalalari bilan bog'liq. Chunki axborot xavfsizligi odamlar va biznes o'rtasidagi ishonch asosidir. Elektron tijoratning rivojlanishiga ko'plab omillar ta'sir ko'rsatadi. Darhaqiqat, elektron tijoratning rivojlanishiga texnologik omillar ta'sir qiladi, ammo texnologik omil to'liq ta'sir etuvchi omil bo'la olmaydi. Masalan, rivojlanayotgan mamlakatlarda elektron tijoratning o'sish tendensiyasi ancha yuqori. Bu mamlakatlar rivojlangan mamlakatlardagidek elektron infratuzilmaga ega emas. Bundan kelib chiqadiki, bu sohaning rivojlanishiga texnologik omildan tashqari, boshqa omillar ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, elektron tijorat rivojlanishiga quyidagi omillar ta'sir ko'rsatadi.

Tahlil va natijalar. Texnologik omillar. Hozirgi vaqtda dunyoning deyarli 90 foizi elektron infratuzilma bilan ta'minlangan.

Texnologik omillarga quyidagilar kiradi:

- internet auditoriyasi hajmini oshirish va internet auditoriyasining o'sish sur'atlarini oshirish;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) rivojlantirish;
- kompyuter texnologiyalarini rivojlantirishda intellektual;

- salohiyatni oshirish.

Iqtisodiy omillar Elektron tijoratning asosiy afzalligi shundaki, u iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Bu elektron tijoratning quyidagi jihatlari orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga yordam beradi:

- kompaniyalarning aloqa xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi;
- arzon infratuzilma;
- xomashyo yetkazib beruvchilar bilan tez va foydali biznes bitimlarini tuzish imkoniyati;
- bu global axborot almashinuvining arzon usuli;
- bu juda arzon reklama;
- iste'molchilarga arzon narxlarda xizmat ko'rsatish mumkin.

Yuqoridagi sabablardan ko'rinib turibdiki, elektron tijorat asosan xarajatlarni kamaytiradi va xarajatlarni kamaytirishga ta'sir qiladi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tashkilotlar iqtisodiy samaradorlikni oshirishga intiladi. Elektron tijorat an'anaviy iqtisodiy faoliyatga nisbatan bir qator afzalliklarga ega. Bu farqni bir nechta parametrlarni solishtirish orqali sezish mumkin. Iqtisodiy faoliyatni an'anaviy tarzda olib borish, iqtisodiy faoliyatni onlayn tarzda amalga oshirishdan ko'ra ancha qimmatga tushadi, deb ishoniladi.

Elektron tijoratdan foydalanib, siz quyidagi muammolarni hal qilishingiz mumkin:

- veb-tizim orqali bo'lajak mijozlar, yetkazib beruvchilar va mijozlar bilan aloqa o'rnatish;
- savdo operatsiyalari uchun zarur hujjatlarni elektron almashish;
- tovarlar va xizmatlarni sotish va yetkazib berishni nazorat qilish;
- mahsulotni reklama qilish va xariddan keyingi yordam;
- xarid uchun elektron to'lovni amalga oshirish.

Albatta, biz 2021-yilga mo'ljallangan maqsad va vazifalarni, mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy ustuvor yo'nalishlarini belgilashda davom etayotgan jahon inqirozi munosabati bilan yuzaga kelayotgan jiddiy muammolarni e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi. Ana shu muammolar tufayli bugungi kunda jahon bozorlarida talabning keskin kamayib borayotganini, noaniqlik saqlanib qolayotganini, keskin raqobat kuchayib borayotganini, ishlab chiqarish sur'atlarining pasayishi dunyoning aksariyat davlatlariga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Elektron tijorat an'anaviy iqtisodiy faoliyatga nisbatan bir qator afzalliklarga ega. Bu farqni bir nechta parametrlarni solishtirish orqali sezish mumkin. Quyidagi 1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, iqtisodiy faoliyatni an'anaviy usulda olib borish onlayn iqtisodiy faoliyatni amalga oshirishga qaraganda ancha qimmatga tushadi.

1-jadval

Onlayn savdo va an'anaviy savdoning qiyosiy jihatlari

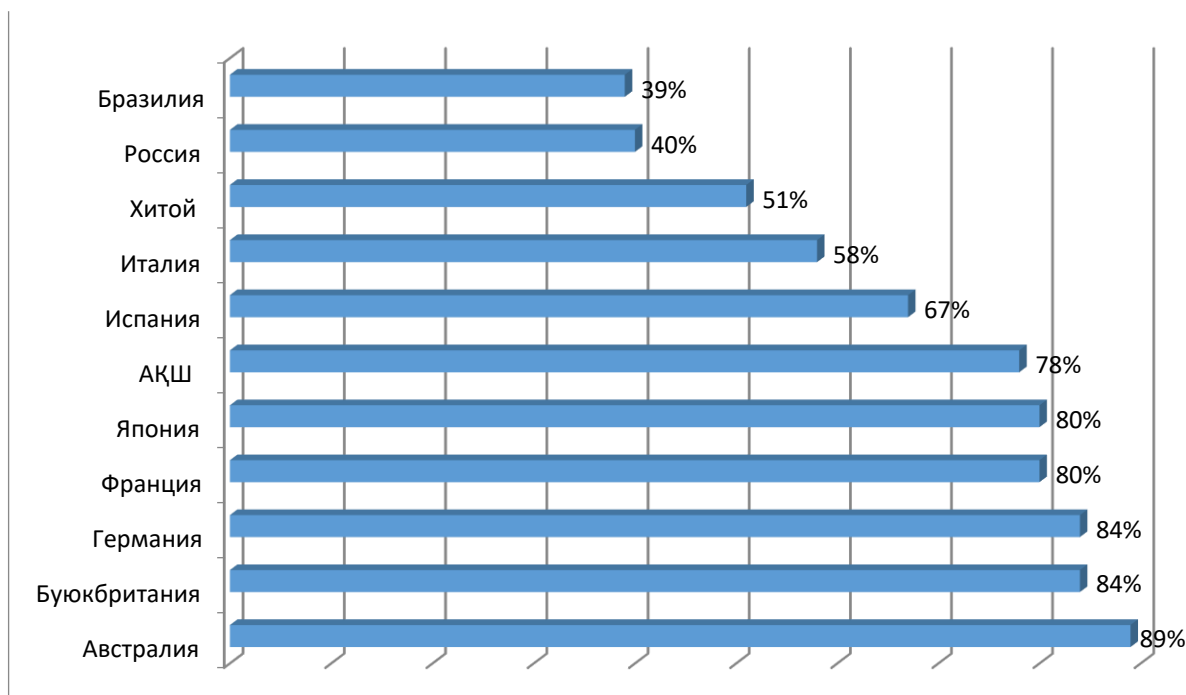
Mahsulot guruhlari	Sotishning an'anaviy qiymati (AQSh dollari)	Onlayn sotish narxi (AQSh dollari)
Dasturlar bilan ta'minlash	15,00	0,2-0,5
Bank xizmatlari	1,08	0,13
Samolyot chiptalari	8,0	1,0
Hisob-kitob	2,22-3,32	0,65-1,1

Sug'urta polislari	400-700	200-350
Oziq-ovqat (%)	25-50	5-10

Masalan, hozirgi vaqtda simli telefon aloqasi telekommunikatsiya bozorining 60 foizini tashkil etsa, uning jahondagi yillik o'sish sur'ati 5-7 foizni, telekommunikatsiya bozorining umumiy salmog'i 20 foizni, o'sish sur'ati esa 80-90 foizni tashkil etadi. Internet xizmatlari ulushi 10 foizni tashkil etadi, biroq yaqin yillarda bu ko'rsatkich 30-33 foizga yetishi kutilmoqda. Xalqaro statistik ma'lumotlarga ko'ra, har yili 150 million yangi foydalanuvchi Internetga ulanadi. Shuningdek, bu ko'rsatkich ortib borayotgani qayd etilgan.

Kun sayin elektron tijorat orqali tovarlarni sotish, tovar va xizmatlar turlari kengayib bormoqda, bu esa davlatlar, davlat idoralari, korxonalar va jismoniy shaxslar o'rtasida o'zaro hamkorlik qilish, ularni bir jamiyatga birlashtirish imkonini beradi; telekommunikatsiya texnologiyalari samarali faoliyat yuritish uchun zamin yaratadi. to'siqlarsiz hamkorlik.

Muhokama. Elektron xizmatlarning rivojlanish darajasini bilish uchun birinchi navbatda Internet va xizmat ko'rsatish tizimining rivojlanish darajasiga e'tibor qaratish lozim. Quyidagi 1-rasmda butun dunyo bo'ylab Internetning kirib borish darajasi ko'rsatilgan grafik, ushbu ko'rsatkichga ko'ra, Avstraliyada 2021 yil boshida Internetning kirib borishi 89% ni tashkil etadi, bu eng yuqori ko'rsatkichdir.

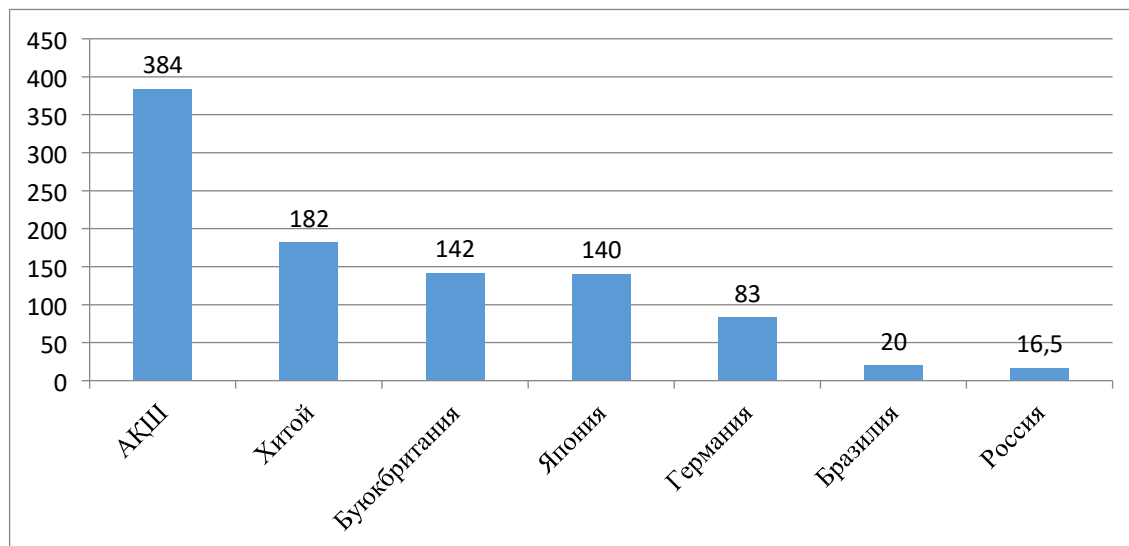

1-rasm. 2021-yilda dunyoda Internetning kirib borishi

Ikkinchi o'rinda 84 foiz bilan Buyuk Britaniya va Germaniya, uchinchi o'rinda 80 foiz bilan Fransiya va Yaponiya joylashgan. Qo'shma Shtatlarda Internetning kirish darajasi 78% ni tashkil qiladi. Xitoyda 51%, Braziliya 39%. Biroq, Internetga kirish darajasi va elektron tijoratning rivojlanish darajasi bir xil emas. Agar siz ushbu ma'lumotni tasdiqlovchi quyidagi raqamga qarasangiz, chakana savdoda elektron tijoratni amalga oshirishda Qo'shma Shtatlar birinchi o'ringa chiqdi.

Zamonaviy elektron tijoratning turli modellari deyarli barcha mamlakatlarda, iqtisodiyotning turli tarmoqlarida, turli hajmdagi korxonalarda, shuningdek, davlat organlari

va turli darajadagi vakolatli qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi hokimiyat organlarida keng tarqalmoqda. Ushbu modellarning umumiy qabul qilingan tasnifi elektron tijoratdagi o'zaro bog'langan tomonlarning turlariga asoslanadi, ularni erkin tarzda etkazib beruvchi va xaridor deb atash mumkin. Ushbu tavsifning mohiyati shundaki, elektron tijorat biznes modellari etkazib beruvchilar va xaridorlarning o'ziga xos turlariga qarab farqlanadi. Quyida 2-rasmni ko'rishimiz mumkin.

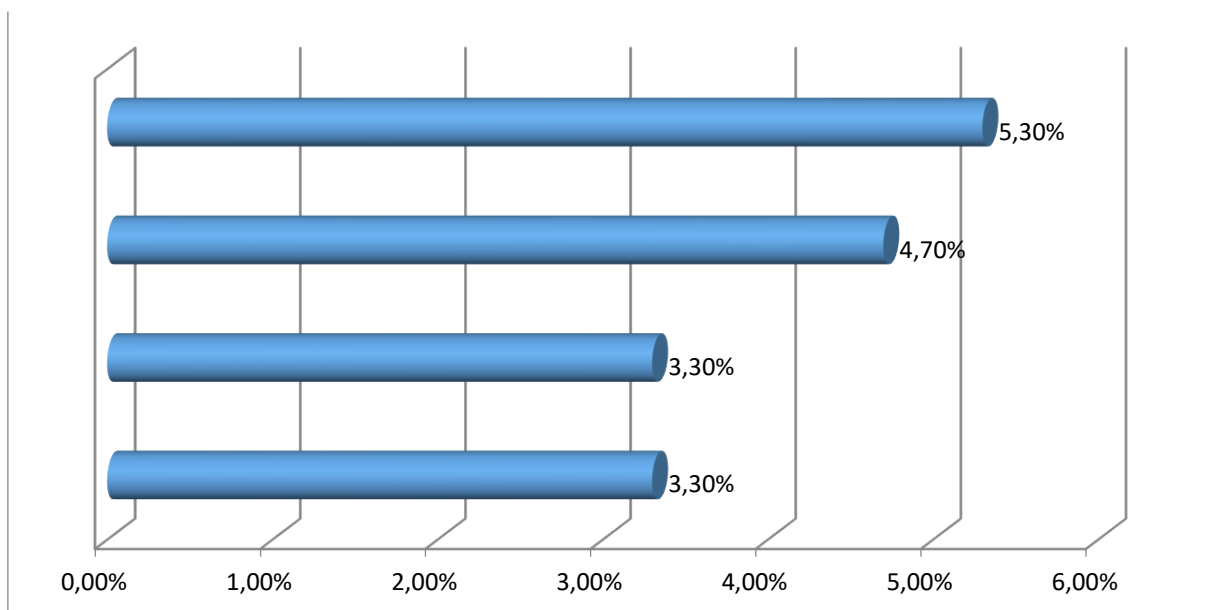

2-rasm. 2020 yilda chakana elektron tijorat aylanmasi (milliard AQSh dollari)

Bu ko'rsatkichdan ko'rinib turibdiki, 2020-yilda elektron tijorat chakana savdo aylanmasi qiymati bo'yicha AQSh eng yuqori natijaga ega bo'lib, 384 milliard dollarni tashkil etadi. bu AQSh dollari. Ikkinchi o'rinda 182 milliard AQSh dollari bilan Xitoy turibdi. Oldingi rasmdan ko'rinib turibdiki, AQShda Internetning kirib borishi 78% ni tashkil etgan, ammo ular elektron tijorat aylanmasi bo'yicha birinchi o'rinni egallagan, boshqa mamlakatlarda, shu jumladan Buyuk Britaniyada esa 84% Internetga kirish va elektron tijorat aylanmasi 142 milliard dollarni tashkil etadi. AQSh dollari hisoblanadi. Xitoyda Internetning kirib borish darajasi 51% bo'lishiga qaramay, elektron tijorat 182 milliard dollarga teng. Miqdorni AQSh dollarida ko'rsating. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Internetga kirish darajasi, albatta, elektron tijoratni rivojlantirishning eng asosiy mezon, birinchi darajali shartidir, ammo elektron tijorat rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi boshqa omillar ham mavjud yoki aksincha.

Hozirgi vaqtda jahon iqtisodiyotida yangi texnologiyalarning rivojlanishi hamda tovar, xizmatlar va mehnat bozorida raqobatning kuchayishi korxonalarda elektron jarayonlarni boshqarish tizimini faollashtirish va uni yanada samarali tashkil etishga qaratilgan. Bu aholining jadal o'sib borayotgan va o'zgaruvchan ehtiyojlarini to'liq qondirishning zamonaviy usullarini keng qo'llash, ishlab chiqarishda eng so'nggi kashfiyotlar va texnologiyalarni qo'llash, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish va tovarlarning hayot aylanishini barqaror o'sishini ta'minlashni taqozo etadi.

Natijalar. Elektron tijorat har yili yangi texnologiyalarning paydo bo'lishi va Internet tezligining oshishi bilan butun dunyoni qamrab oladi. Xalqaro elektron tijorat 2020 yilda o'sdi. Bu quyidagi 3-rasmda ko'rsatilgan bo'lib, unda 2020 yildan 2021 yilgacha xalqaro savdo aylanmasining o'sish sur'ati ko'rsatilgan, xalqaro savdo aylanmasi 2 foizga oshgan. Mintaqaviy vaziyatda vaziyat qandayligini aniq aniqlash uchun xalqaro Internet orqali savdo tuzilmasini ko'rib chiqamiz: u 3-rasmda ko'rsatilgan.

3-rasm. 2021-yilda tashqi savdo aylanmasining o'sish dinamikasi

Agar xalqaro onlayn savdoning mintaqaviy tuzilmasiga nazar tashlasak, Shimoliy Amerikaga onlayn sotuvlarning 34 foizi, Osiyo va Tinch okeani mintaqasiga – 31 foiz, G'arbiy Yevropaga – 25 foiz, Markaziy Sharqiy Yevropa va Lotin Amerikasiga – 4 foiz, Afrika va 2% ga Yaqin Sharq. Sharq mamlakatlari. Quyidagi 2-jadvalda 2020 yilda xalqaro onlayn savdoning mintaqaviy tuzilmasi ko'rsatilgan. Yevropadagi mobil tijorat bozori 2021 yilda 17 milliard dollarni tashkil qiladi. evroga ko'tarildi va umumiy elektron savdoning taxminan 5,5% ni tashkil etdi. Forrester Research tomonidan olib borilgan tadqiqot natijalari Evropada elektron tijoratning ba'zi tendensiyalarini taxmin qilish imkonini beradi.

Xulosa. O'zbekiston telekommunikatsiya tizimining 28 yo'nalishda 180 ta davlatga to'g'ridan-to'g'ri xalqaro kanallari mavjud. Agar ular optik tolali va sun'iy yo'ldosh tizimlaridan foydalansa. Ushbu kanallarning 83 foizdan ortig'i raqamli bo'lib, butun tarmoq nafaqat hozir, balki keyinchalik ham. shuningdek, hozirgidan ko'ra ko'proq ma'lumot uzatish imkoniyatlariga ega. Elektron kommutatsiya qurilmalari respublikaning barcha viloyat markazlarida mavjud. Respublikada ulkan muammo hal qilindi, raqamli magistral tarmoq, jumladan, optik tolali kabellar yaratildi, raqamli radioreleyli aloqa tarmoqlaridan foydalanildi. Mazkur zamonaviy elektr uzatish tarmog'i 70 foiz quvvat bilan ishlamoqda, respublikada yangi, aylanma va zaxira aloqa tarmoqlari yaratilmoqda.

Jahon bozorlarida raqobat tobora kuchayib borayotgan zamonaviy sharoitda iqtisodiyotning raqobatbardoshligini tubdan oshirish, mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalarni qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish, ularning faoliyatida ishtirokini rag'batlantirish nihoyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda. har tomonlama. Mehnatni to'g'ri tashkil etish, samaradorligini ta'minlash, zamonaviy sifat talablari darajasiga olib chiqish hayotning o'zini taqozo etadi.

Buning natijasida iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar mazmuni boyitibgina qolmay, balki ijtimoiy-iqtisodiy nuqtai nazardan samarali bo'lgan iqtisodiy faoliyat, tarmoq va tarmoqlarni keng va har tomonlama rivojlantirish uchun zamin yaratiladi. ko'rish. Ishlab chiqarish va iste'molda turli monopoliyalarga barham beriladi, korxonalar mablag'lari va boshqa resurslarning samarali taqsimlanishi va harakatchanligi ortadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasining "Telekommunikatsiyalar to'g'risida"gi Qonuni 20.08.1999-yil // O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Axborotnomasi, 1999, 9-son, 219-modda.
2. O'zbekiston Respublikasining "Elektron tizhorat tug'risida"gi Konuni. 04/29/2004 yil // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari twplami, 2004, 20-son, 232-modda.
3. Shavkat Mirziyoyevning Uzbekistan Republicsi Prezident xizmatiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qushma mazhlisidagi nutki. Erkin va farovon, demokrat Uzbekiston davlatini mard va olijanob halqimiz bilan birga kuramiz. 14.12.2016.
4. Yurasov A.V. Elektron tijorat: Darslik. nafaqa. – M.: Delo, 2003– 408 b. (15 – 23 betlar).
5. O'zbekiston Aloqa va axborotlashtirish agentligi (O'zAAA) va BMT Taraqqiyot Dasturining AKT siyosati loyihasi (ICTP) hamkorligida tayyorlangan Axborot jamiyati bo'yicha Butunjahon sammiti qarorlari ijrosi tahlili bo'yicha O'zbekiston ma'ruzasi, 2007 yil.
6. Axborot iqtisodiyoti hisoboti 2007-2008, taraqqiyot uchun fan va texnologiya: AKTning yangi paradigmasi, UNCTAD kotibiyati tomonidan tayyorlangan, BMT, NYU-YORK.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).